

[3608] – 101

M.A. (Semester – I) Examination, 2009
PSYCHOLOGY (Compulsory)
E.P. 101 : Cognitive Processes (2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : 1) All questions are **compulsory**.
2) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - i) What is cognitive psychology ? Discuss history and methods of cognitive psychology.
 - ii) What is psychophysics ? Discuss methods of psychophysics.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - i) What is word recognition ? Elaborate theories of word recognition.
 - ii) What is problem ? Give various types of problem and approaches to problem solving.
3. Answer **any two** in **250** words : **20**
 - i) Explain Vygotsky's theory of cognitive development.
 - ii) What is attention ? Elaborate in detail selective attention.
 - iii) Discuss factors influencing reading.
 - iv) What is artificial intelligence ? Explain uses of artificial intelligence in problem solving.
4. Write short note on **any four** in **100** words : **20**
 - i) Cognitive style
 - ii) Perceptual defense
 - iii) Speech perception
 - iv) Personality traits in creative person
 - v) Vigilance as a function of attention
 - vi) Syllogistic reasoning.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
 - i) बोधनिक मानसशास्त्र म्हणजे काय ? बोधनिक मानसशास्त्राचा इतिहास व पद्धती यावर चर्चा करा.
 - ii) मानसभौतिकी म्हणजे काय ? मानसभौतिकी मधील विविध पद्धतींवर चर्चा करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा : २०
 - i) शब्द प्रत्याभिज्ञान म्हणजे काय ? शब्द प्रत्याभिज्ञान विषयक उपपत्तींवर सविस्तर लिहा.
 - ii) समस्या म्हणजे काय ? समस्येचे विविध प्रकार व समस्या परिहार विषयक दृष्टिकोन लिहा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नाची २५० शब्दांत उत्तरे लिहा : २०
 - i) बोधनिक विकास विषयक व्हगोष्की यांची उपपत्ती स्पष्ट करा.
 - ii) अवधान म्हणजे काय ? निवडक अवधान विषयी सविस्तर लिहा.
 - iii) वाचनावर परिणाम करणाऱ्या विविध घटकांवर चर्चा करा.
 - iv) कृत्रिम बुद्धिमत्ता म्हणजे काय ? समस्या परिहारात कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चार टीपा प्रत्येकी १०० शब्दांत लिहा : २०
 - i) बोधनिक शैली
 - ii) संवेदनिक बचाव
 - iii) भाषण संवेदन
 - iv) सजनशील व्यक्तिमधील व्यक्तिमत्व गुण
 - v) अवधानाचे कार्य म्हणून जागरूकता (व्हिजिलन्स)
 - vi) संवाक्यता (सायलॉजिष्टिक) तर्कक्षमता.

[3608] – 102

M.A. (Semester – I) Examination, 2009
PSYCHOLOGY (New)
EP-103 : Psychological Testing
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B.: i) All questions are compulsory.
ii) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Define Psychological Test. Explain the characteristics of standardised psychological tests.
 - 2) Explain the meaning of reliability. Discuss various types of reliability with examples.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Explain various basic statistical concepts in Psychological testing.
 - 2) Define validity. How would you assess the content and construct validity ?
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Describe the uses of psychological tests in various fields.
 - 2) Explain any two types of within-group norms.
 - 3) Explain the relationship between reliability and sample tested.
 - 4) Describe the procedures for criterion – prediction.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Ethics in test administration.
 - 2) Influence of situational variables on test performance.
 - 3) Developmental norms.
 - 4) Relativity of norms.
 - 5) Reliability coefficient.
 - 6) Decision theory.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 ii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा : **20**
 - 1) मानसशास्त्रीय चाचणीची व्याख्या द्या. प्रमाणित मानसशास्त्रीय चाचणीची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 2) विश्वसनीयतेचा अर्थ स्पष्ट करा. विश्वसनीयतेच्या विविध प्रकाराची सोदाहरण चर्चा करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा : **20**
 - 1) मानसशास्त्रीय चाचण्यांमधील विविध मूळभूत संख्याशास्त्रीय संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) यथार्थतेची व्याख्या द्या. आशय यथार्थता व सैद्धांतिक यथार्थतेचे मापन तुम्ही कसे कराला ?
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी **250** शब्दांत उत्तरे लिहा : **20**
 - 1) मानसशास्त्रीय चाचण्यांचे विविध क्षेत्रातील उपयोग वर्णन करा.
 - 2) आंतर-समूह मानकांचे (norms) कोणतेही दोन प्रकार स्पष्ट करा.
 - 3) विश्वसनीयता आणि चाचणी घेतलेला नमुना (sample tested) यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
 - 4) निकष-पूर्वकथनाच्या प्रक्रिया वर्णन करा.
4. कोणत्याही चार टीपा प्रत्येकी **100** शब्दात लिहा : **20**
 - 1) चाचणी प्रशासनातील नैतिकता.
 - 2) चाचणीच्या निर्वर्तनावरील परिस्थितीजन्य परिवर्त्याचा प्रभाव.
 - 3) विकास मानक.
 - 4) मानकांची सापेक्षता.
 - 5) विश्वसनीयतेचा गुणांक.
 - 6) निर्णयन उपपत्ति.

[3608] – 103

M.A. (Semester-I) Examination, 2009
PSYCHOLOGY (2008 Pattern)
EP 104 : Statistical Methods

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*

2) *All questions carry equal marks.*

3) *Use of statistical tables and simple calculator is allowed.*

1. Answer in **500** words (**any one**) :

20

- a) What is non-parametric statistics ? Describe the non-parametric tests for uncorrelated data.
- b) Patients of depression were randomly assigned to three treatment groups namely physical exercise, meditation and rational emotive therapy. After treatment, patients were given depression inventory. Their scores are given here. By calculating a statistical test verify that the treatment groups do not differ in their depression scores.

Physical Exercise	Meditation	RET
12	13	10
11	15	12
13	17	11
14	16	13
09	18	14
10	14	09
15	19	08
16	17	07
18	16	12
17	20	11

P.T.O.

2. Answer in **500** words (**any one**) : **20**

- a) Explain the meaning of central tendency and variability. Describe and evaluate the measures of variability.
- b) Measures of language ability and logical reasoning were administered to X^{th} standard students. Their scores are given here. Calculate the product moment correlation and interpret the results.

Language ability	Logical reasoning
13	15
14	14
16	16
15	15
14	13
17	18
19	19
18	21
20	20
21	22

3. Answer **each** in **250** words (**Any two**) : **20**

- a) What are percentile ranks ? Evaluate their applications.
- b) Explain the meaning and uses of analysis of covariance.
- c) What is multiple correlation ? Explain its uses in data analysis.
- d) State the applications of Chi-square.

4. Short note in **100** words (**Any four**) : **20**

- a) Meaning and uses of standard scores
- b) Applications of 't' test
- c) Concept and meaning of correlation
- d) Simple linear regression and its uses
- e) Sign test
- f) Why and when do we use rank difference correlation ?

मराठी रूपांतर

सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य.

2) सर्व प्रश्नांना समान गुण.

3) सांख्यिकी तक्ता व साधे गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.

१) कोणत्याही एका प्रश्नाचे ५०० शब्दांत उत्तर लिहा.

२०

अ) अप्राचळक सांख्यिकी म्हणजे काय ? अप्राचळक सांख्यिकी चाचण्यांबाबत लिहा.

ब) अवमनस्कता असलेले रुग्ण यादृच्छिक पद्धतीने तीन उपचार समूहांमध्ये वर्गीकृत करण्यात आले. या उपचार समूहांवर प्रत्येकी शारीरिक व्यायाम, ध्यानधारणा व तर्कसंगत भावनिक उपचार तंत्र यांचा वापर केला. उपचारानंतर सर्व समूहांमधील रुग्णांना अवमनस्कता मापन चाचणी देण्यात आली. रुग्णांना समूहनिहाय चाचणीद्वारा मिळालेले गुण पुढीलप्रमाणे. योग्य सांख्यिकी चाचणीच्या आधारे तीन समूहांमधील अवमनस्कता पातळी (गुण) भिन्न नाहीत ना ? हे पहा.

शारीरिक व्यायाम	ध्यानधारणा	तर्कसंगत भावनिक उपचार
12	13	10
11	15	12
13	17	11
14	16	13
09	18	14
10	14	09
15	19	08
16	17	07
18	16	12
17	20	11

२) करेणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा.

२०

अ) मध्यवर्ती प्रवृत्ती व परिवर्तनशीलता या संकल्पनांचे अर्थ सांगा.

परिवर्तनशीलता मापनांचे विवेचन व मूल्यमापन करा.

ब) इयत्ता १० वी च्या विद्यार्थ्यांचे भाषा क्षमता व तार्किक क्षमता याचे मापन करण्यात आले. विद्यार्थ्यांचे गुण पुढे देण्यात आले आहे. गुणाकार परिबलन सहसंबंध पद्धती वापरून आलेल्या फलितांचे स्पष्टीकरण द्या.

भाषा क्षमता

तार्किक क्षमता

13

15

14

14

16

16

15

15

14

13

17

18

19

19

18

21

20

20

21

22

३) कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा.

२०

अ) शतमकी गुणानुक्रम म्हणजे काय ? त्याचे उपयोजन सांगा.

ब) सहप्रचरण विश्लेषणाचा अर्थ व उपयोग सांगा.

क) बहुविध सहसंबंध म्हणजे काय ? प्रदत्त विश्लेषणासाठी या तंत्राचे उपयोग सांगा.

ड) 'काय-वर्ग' चे उपयोग सांगा.

४) कोणत्याही चार प्रश्नांवर प्रत्येकी १०० शब्दांत टीपा लिहा.

२०

अ) प्रमाणित प्राप्तांकाचा अर्थ व उपयोग

ब) 'टी चाचणीचे' उपयोग

क) सहसंबंध: संकल्पना व अर्थ

ड) साधा रेखीय अपवर्धन व त्याचे उपयोग

इ) साइन-चाचणी

फ) श्रेणी अंतर सहसंबंध तंत्राचा वापर का व केव्हा केला जातो ?

[3608] – 201

M.A. (Semester – II) Examination, 2009
PSYCHOLOGY
EP 201 : Learning and Memory
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) Attempt **all** the questions according to the options given in **each** question.
ii) Figures to the **right** indicate **full** marks.*

1. Answer **any one** of the following in about **500** words : (20)
 - 1) Explain with the help of research studies the role of brain areas in learning and memory.
 - 2) Explain memory in the light of the unitary process and dual process view with special emphasis on Waugh and Norman's model of memory.
2. Answer **any one** of the following in about **500** words : (20)
 - 1) Describe the physiological changes during conditioning. Support with experimental evidences.
 - 2) Explain and differentiate between Sensory Memory and Short Term Memory.
3. Answer **any two** of the following in about **250** words **each** : (20)
 - 1) Explain the basic concepts used in Classical Conditioning.
 - 2) Discuss the factors affecting Latent Learning.
 - 3) Explain the Rumelhart and McClelland view of memory.
 - 4) What are the factors determining memory ?
4. Write short notes on **any four** of the following in about **100** words **each** : (20)
 - 1) Characteristic features of learning.
 - 2) Schematization process in Long Term Memory.
 - 3) Observational learning.
 - 4) Memory improvement techniques.
 - 5) Applications of Operant Learning.
 - 6) Schedules of reinforcement.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना:** १) सर्व प्रश्न सोडविणे अवश्यक आहे.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

१. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. (२०)
 - १) मेंदूच्या विविध क्षेत्रांची अध्ययन व स्मृती यामधील भूमिका कोणती ते संशोधन-अभ्यासांच्या आधारे स्पष्ट करा.
 - २) एकेरी व दुहेरी दृष्टिकोनांच्या संदर्भात, वॉघ-नॉर्मन यांच्या स्मृती-प्रारूपावर विशेष भर देऊन स्मृतीचे स्पष्टीकरण करा.
२. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे साधारण ५०० शब्दांत उत्तर लिहा. (२०)
 - १) अभिसंधानात घडणाऱ्या शारीरिक बदलंचे वर्णन करा. प्रायोगिक पुराव्यांचा त्याला आधार द्या.
 - २) वेदनिक स्मृती आणि अल्प-काल स्मृती स्पष्ट करून त्यांच्यातील फरक सांगा.
३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दांत उत्तर लिहा. (२०)
 - १) अभिजात अभिसंधानातील मूलभूत संकल्पना स्पष्ट करा.
 - २) सुप्त अध्ययनावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा.
 - ३) रुमेलहार्ट आणि मॅक्क्लेलॅंड यांचा स्मृतीविषयक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
 - ४) स्मृतीवर परिणाम करणारे घटक कोणते ?
४. कोणत्याही चारवर प्रत्येकी १०० शब्दांत संक्षिप्त टीपा लिहा. (२०)
 - १) अध्ययनाची खास वैशिष्ट्ये.
 - २) दीर्घ काल स्मृतीतील आकृतीबंधन प्रक्रिया.
 - ३) निरीक्षणात्मक अध्ययन.
 - ४) स्मृती-सुधार तंत्रे.
 - ५) व्यापारक अभिसंधानाची उपयोजने.
 - ६) प्रबलन कार्ययोजनालेख.

[3608] – 202

M.A. (Sem. – II) Examination, 2009
PSYCHOLOGY
EP – 203 : Psychological Testing : Applications
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words :

20

- 1) NEO-PI-R is founded on lexical and statistical approaches. Explain this statement. Describe five dimensions of personality along with its thirty facets in brief. Point out the differences between five Factor Model and this test state the nature of NEO-PI-S and NEO-PI-R Give the information regarding the applications of the test and researches based on the test.
- 2) Who devised STAXI ? Which dimensions of behaviour could be measured with the help of this test ? Describe the sub-tests that are included in this test. How the test can be utilized for counseling ?

2. Answer **any one** in **500** words :

20

- 1) Which strategy for the development of the test is used while devising EPPS ? Which technique is used to avoid the limitations like social desirability and tendency to lie ? How can one examine the consistency among the responses given by the respondent on this test ? Explain the hypothetical need profile obtained on the basis of 15 psychological needs on the test and explain its uses for counseling.
- 2) Whose system of thought was taken as a support by the originators of MBTI ? Describe in brief sixteen code types of the test based on four types of preferences. Explain with example dominant function, auxiliary function, tertiary function and inferior function. Clarify the uses of MBTI in industrial and business settings.

P.T.O.

3. Answer **any two** in **250** words **each**.

20

- 1) What is the use of SAT ? Describe and evaluate this test.
- 2) What type of Intelligence is measured by SPM ? State the applications of this test. Who did the Indian adaptation of this test ? Which norms are used in Indian adaptation of the test ?
- 3) What are situational tests ? How they are used in industrial setting ?
- 4) Which factors are measured by Eysenck's EPQ-R ? Describe the psychometric properties of the test. Describe the nature of the norms used in the test.

4. Write-short notes on **any four** in **100** words **each** :

20

- 1) Self-concept Inventory
- 2) W.I.S.C.
- 3) O'conner Finger Dexterity Test.
- 4) Rosenzweig's Picture Frustration Test.
- 5) Bennett's Hand-tool Dexterity Test.
- 6) Passi Creativity Test.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण ओहत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

- १) “शब्द भांडर व संख्याशास्त्रीय या दोन दृष्टिकोनांचा आधार घेऊन ‘नी. इ-ओ-पी. आय्-आर’ ही चाचणी प्रस्थापित झाली आहे” हे विधान स्पष्ट करा या चाचणीतील व्यक्तिमत्त्वाच्या पाच प रिमिती व त्यातील तीस गुणविशेष यांची थोडक्यात माहिती द्या. ही चाचणी व पंचघटक प्रारूप यामधील फरक स्पष्ट करा. NEO-PI-S आणि NEO-PI-R यांचे स्वरूप सांगा या चाचणीचे विनियोग व त्यावर आधारित संशोधनां विषयी माहिती द्या.
- २) ‘स्टॅक्सी’ ही संशोधिका कोणी तयार केली या संशोधिकेच्या सहाय्याने बर्तनाच्या कोणत्या अंगांचे मापन केले जाते ! या शोधिकेत कोणत्या उपचाचण्या समाविष्ट आहेत ? त्यांचे वर्णन करा. या शोधिकेचा समुपदेशनासाठी कशा प्रकारे उपयोग होतो ?

२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दांत लिहा :

२०

१) ई,पी,पी.एस्. ही चाचणी, व्यक्तिमत्त्व चाचणी विकसित करण्याच्या कुठल्या पद्धतीवर आधारित आहे ? ह्या चाचणी मध्ये असत्य कथन व सामाजिक वांछनीयता हे दोष टाळव्यासाठी काय उपास योजना केली आहे ? या चाचणीवर प्रयुक्ताने दिलेल्या प्रतिक्रियांमधील सुसंगतता कशी शोधत ? योते ? या चाचणीवर मिळणाऱ्या पंधरा मानसजन्य गरजांच्या आधारे मिळणारा अरेवादा काल्पनिक गरजालेख काढून त्याचा समुदेशनसाठी होणारा उपयोग स्पष्ट करा.

२) अेम्.बी.टी.आयू. ह्या चाचणीच्या निर्मात्यांनी कुठल्या विचार सरणीचा आधार घेतला ? या चाचणीतील चौपदरी प्राधान्य-क्रमावर आधारित सोळा सांकेतिक प्रकारांचे थोडक्यात वर्णन करा. प्रभावी, सहाय्यकारी, तिसऱ्या क्रमांकाचे व कनिष्ठ प्रतीचे कार्य ह्या संकल्पना उदाहरणा सहित स्पष्ट करा. या चाचणीच्या औद्योगिक व व्यावसायिक क्षेत्रातील विनियोगांचा खुलासा करा.

३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा, प्रत्येकी २५० शब्दांत :

२०

१) अेस्. अे.टी. या चाचणीचा उपयोग कशासाठी होतो ? या चाचणीचे वर्णन व मूल्यमापन करा.

२) प्रमाण वर्धमान सारणी कोणत्या प्रकारच्या बुद्धिमत्तेचे मापन करते ? ह्या चाचणीचे उपयोग विशद करा. या चाचणीचे भारतीय इष्टकरण कोणी केले ? भारतीय इष्टकरणात कोणती मानके वापरण्यात आली ?

३) प्रासंगिक चाचण्या म्हणजे काय ? औद्योगिक क्षेत्रात त्यांचा कसा उपयोग केला जातो ?

४) आयझेंक च्या सुधारित व्यक्तिमत्त्व प्रश्नावली च्या आधारे कोणत्या घटकांचे मापन केले जाते ? ह्या चाचणीच्या मनोमितीय गुणधर्मांची माहिती द्या. या चाचणीत वापरल्या गेलेल्या मानकांचे स्वरूप विशद करा.

४. कोणत्याही चारांवर संक्षिप्त टीपा प्रत्येकी १०० शब्दांत लिहा :

२०

१) स्व-संकल्पना संशोधिका

२) डब्ल्यू.आयू. अेस्. सी.

३) ओ ' कोमर अंगुली नैपुण्य चाचणी.

४) रोझेनविग चित्र वैफल्य चाचणी.

५) बेनेट हस्त-साधन नैपुण्य चाचणी.

६) पासी सर्जनशीलता मापनी.

[3608] – 203

M.A. (Semester – II) Examination, 2009
PSYCHOLOGY
EP-204 : Research Methodology
(2008 Pattern) (New)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - a) What is Survey Research ? Discuss the various types of survey research. State the advantages and disadvantages of survey research.
 - b) What is factorial design ? Describe the types of factorial design.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - a) Define quasi experimental design. Discuss the various types of quasi experimental designs.
 - b) Give the definition of factor analysis. Discuss the various method of factor analysis.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - a) Describe the non probability sampling methods.
 - b) Explain the different methods for matching groups.
 - c) What are the applications and limitations of quasi experimental design ?
 - d) Write the steps of preparing research proposal as per the style prescribed by APA.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - a) Mail Survey
 - b) Random sampling method
 - c) Randomised group designs
 - d) Semantic differential scales
 - e) Partial correlation
 - f) Paired comparison method.

P.T.O.

मराठी रुपांतर

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
 ii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 iii) संदर्भासाठी मूळ, इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा. 20
 - i) सर्वेक्षण संशोधन म्हणजे काय ? सर्वेक्षण संशोधन आखणीच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा. सर्वेक्षण संशोधनाचे गुणदोष सांगा.
 - ii) घटकानुसारी आखणी म्हणजे काय ? घटकानुसारी आखणी प्रकारांचे वर्णन करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे 500 शब्दांत उत्तर लिहा. 20
 - i) प्रयोगसदृश प्रायोगिक आखणीची व्याख्या द्या. प्रयोग सदृश प्रायोगिक आखणीच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.
 - ii) घटक विश्लेषणाची व्याख्या द्या. घटक विश्लेषणाच्या विविध पद्धतींची चर्चा करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी 250 शब्दांत उत्तरे लिहा. 20
 - 1) विनासंभाव्यता नमुनाचयनाच्या प्रकारांचे वर्णन करा.
 - 2) समूह अनुरूपता साधनाच्या विविध पद्धती विशद करा.
 - 3) प्रयोगसदृश प्रायोगिक आखणीचे उपयोग आणि मर्यादा कोणत्या ?
 - 4) एपीए सूचित शैलीनुरूप संशोधन प्रस्ताव तयार करण्यातील टप्पे लिहा.
4. कोणत्याही चारवर संक्षिप्त टीपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. 20
 - i) टपाल सर्वेक्षण
 - ii) अनियत नमुनाचयन पद्धती
 - iii) अनियातिकृत समूह आखणी
 - iv) अर्थपर विभेदी श्रेणी
 - v) आंशिक सहसंबंध
 - vi) युग्मतुलना पद्धती.

[3608] – 301

M.A. (Semester – III) Examination, 2009
PSYCHOLOGY
EP 301 : Personality (Compulsory)
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : 1) All questions are **compulsory**.
2) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words. (20)
 - 1) What is Jung's approach to personality ? Describe and evaluate the same.
 - 2) Discuss the cognitive perspective of personality given by Kelly.
2. Answer **any one** in **500** words. (20)
 - 1) Explain the Five Factor Model of personality and evaluate it critically.
 - 2) Give a suitable definition of personality and describe characteristics of good personality theory.
3. Answer **any two** in **250** words **each**. (20)
 - 1) How would you evaluate personality theory ?
 - 2) Comment on Erikson's views on personality.
 - 3) Describe and evaluate Maslow's humanistic perspective.
 - 4) Explain the issue of consistency and temporal stability in personality.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. (20)
 - 1) Rotter's expectancy model.
 - 2) Issues in cross-cultural research.
 - 3) Personality structure according to Adler.
 - 4) Idiographic and nomothetic approaches.
 - 5) Personality development in Freudian view.
 - 6) Rollo May's existentialism.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पाहणे.

१. कोणतेही एक उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. (२०)
 - १) जुंगचा व्यक्तिमत्व सिद्धांत काय आहे ? त्याचे वर्णन करून मूल्यमापन करा.
 - २) केलीने दिलेल्या व्यक्तिमत्वाच्या बोधात्मक सिद्धांताची चर्चा करा.
२. कोणतेही एक उत्तर ५०० शब्दांत लिहा. (२०)
 - १) व्यक्तिमत्वाचा फाईव्ह फॅक्टर (पंच-घटक) सिद्धांत विशद करून त्याचे टीकात्मक मूल्यांकन करा.
 - २) व्यक्तिमत्वाची योग्य व्याख्या देऊन चांगल्या व्यक्तिमत्व सिद्धांताची वैशिष्ट्ये सांगून वर्णन करा.
३. कोणतेही दोन उत्तरे प्रत्येकी २५० शब्दांत लिहा. (२०)
 - १) तुम्ही व्यक्तिमत्व सिद्धांताचे मूल्यांकन कसे कराल ?
 - २) एरिकसनच्या व्यक्तिमत्व दृष्टिकोनावर भाष्य करा.
 - ३) मॅस्लोच्या मानवतावादी दृष्टिकोनाचे वर्णन करून मूल्यमापन करा.
 - ४) व्यक्तिमत्वातील स्थिरता व कालिक स्थैर्याचा मुद्दा स्पष्ट करा.
४. संक्षिप्त टिपा लिहा, कोणत्याही चार, प्रत्येकी १०० शब्दांत. (२०)
 - १) रॉटरचे अपेक्षावस्था प्रारूप.
 - २) आंतर-सांस्कृतिक संशोधनातील मद्ये
 - ३) अँडलरच्या सिद्धांतानुसार व्यक्तिमत्व रचना.
 - ४) व्यक्तिसापेक्ष व नियमसापेक्ष दृष्टिकोन.
 - ५) फ्राईड मताचे व्यक्तित्व विकसन.
 - ६) रोलो मेचा अस्तित्ववाद.

[3608] –302

M.A. (Semester–III) Examination, 2009
PSYCHOLOGY (Optional) (Clinical Psychology) Gr - A.
EP : 310 : Psychopathology – I
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) All questions carry **equal** marks.*

- I. Answer **any one** in **500** words. **20**
- 1) Discuss the etiology of mood disorders.
 - 2) Discuss the role of genetic, physiological and biochemical factors in Schizophrenia.
- II. Answer **any one** in **500** words. **20**
- 1) Describe the different types of phobia encountered in clinical practice. Explain the dynamics of etiology of phobia.
 - 2) Explain current paradigms of psychopathology.
- III. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**
- 1) Describe Multiaxial classification system in Psychopathology.
 - 2) Explain the symptomatology of obsessive - compulsive disorder. Illustrate with examples.
 - 3) Describe the clinical symptoms of Schizophrenia.
 - 4) Explain the clinical picture of unipolar mood disorder.
- IV. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**
- 1) Brief history of DSM
 - 2) Persecutory Delusions
 - 3) Catatonic type of Schizophrenia
 - 4) Dissociative fugue
 - 5) Para-Suicide
 - 6) Ulcer.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना:** i) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
 ii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

- I. कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सुमारे **500** शब्दांत लिहा. २०
- i) भावस्थिती विकृतीच्या कारणमिमांसाची चर्चा करा.
 ii) छिन्नमनस्कता विकृतीतील अनुवंशीक, जैवीक आणि जैवरसायनीक घटकांची भूमीकांची चर्चा करा.
- II. कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सुमारे **500** शब्दांत लिहा. २०
- i) चिकित्सात्मक क्षेत्रात आढळणाऱ्या भयगंडाच्या विविध प्रकारांचे वर्णन करा.
 ii) मनोविकृतीशास्त्रातील सद्यकालीन दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- III. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दांत लिहा. २०
- i) मनोविकृती शास्त्रातील बहुअक्षीय वर्गीकरण प्रणाली (डि.एस.एम. IV) स्पष्ट करा.
 ii) अनिवार्यविचार व कृती विकृतीची लक्षणे स्पष्ट करा. त्यासाठी उदाहरण द्या.
 iii) छिन्नमनस्कता विकृतीची चिकित्सात्मक लक्षणांचे वर्णन करा.
 iv) एकध्रुवी भावस्थिती विकृतीचे चिकित्सात्मक चित्र स्पष्ट करा.
- IV. कोणत्याही चारवर संक्षिप्त टीपा लिहा (प्रत्येकी **100** शब्दांत). २०
- i) डि.एस.एम.चा संक्षिप्त इतिहास.
 ii) छळवादी संभ्रांती
 iii) काष्ठवतस्नायुजडता (कॅटेटोनीक) छिन्नमनस्कता
 iv) वियोजीत पलायन
 v) परा आत्महत्या
 vi) जठरव्रण.

[3608] – 303

M.A. (Semester – III) Examination, 2009
PSYCHOLOGY (Optional) (Clinical Psychology) (Gr-A)
EP : 311 : Psychodiagnostics and Community Mental Health
(2008 Pattern)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) All questions carry **equal** marks.*

- I. Answer **any one** in **500** words. (20)
- 1) What is Psychodiagnostics ? Discuss the developmental stages given by Freud and Sullivan.
 - 2) Discuss the role of clinical psychologists in medical and non-medical setups.
- II. Answer **any one** in **500** words. (20)
- 1) What are self report inventories ? Discuss any two self report inventories based on the factor analytic approach.
 - 2) What is clinical interview ? Discuss the role of SCID system for standard diagnosis according to DSM IV.
- III. Answer **any two** of the following in about **250** words **each**. (20)
- 1) What is basic anxiety ? Discuss the neurotic needs according to Horney.
 - 2) What is psycho-oncology ? Discuss its nature.
 - 3) Discuss MMPI as a tool of clinical diagnosis with its merits and demerits.
 - 4) Discuss the utility of WISC in clinical set ups.
- IV. Write short notes on **any four** of the following in about **100** words **each**. (20)
- 1) Regression and fixation
 - 2) Experimental neuroses
 - 3) Self monitoring
 - 4) EPQ
 - 5) Social deviant behavior
 - 6) Breast self-examination.

B/II/09/525

[3608] – 304

M.A. (Semester – III) Examination, 2009
PSYCHOLOGY (Optional) (Industrial Psychology) (Gr. B)
EP 320 : Personnel Psychology (2008 Pattern)

Time: 3 Hours

Max. Marks: 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Explain the meaning of personnel psychology and discuss systems view of personnel psychology.
 - 2) Explain recruitment and discuss the various methods of recruitment.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Describe performance appraisal. Discuss the objective measures of performance appraisal.
 - 2) State the meaning and uses of job evaluation and explain the methods of job evaluation.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Describe the functions of personnel psychology.
 - 2) Explain the significance of communicating the results of performance appraisal to employee.
 - 3) What is job analysis ? Explain the components and importance of job analysis.
 - 4) What is managerial effectiveness ? Explain its criteria.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Critical evaluation of utility theory.
 - 2) Job ranking method of job evaluation.
 - 3) 360 degree performance appraisal system.
 - 4) Usefulness of assessment centre.
 - 5) Recruitment planning.
 - 6) Employment profile.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 ii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : **20**
 - 1) कर्मचारी मानसशास्त्राचा अर्थ विशद करा व संरचना दृष्टिकोनाची चर्चा करा.
 - 2) भरती प्रक्रियेचे स्पष्टीकरण द्या व भरती प्रक्रियेच्या विविध पद्धतींची चर्चा करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दांत लिहा : **20**
 - 1) कृती मूल्य मापनाचे वर्णन करा. कृती मूल्यमापनाच्या वस्तुनिष्ठ मापनांची चर्चा करा.
 - 2) कार्य मूल्यांकनाचा अर्थ व उपयोग लिहा व त्याच्या विविध पद्धतीं विशद करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दात लिहा : **20**
 - 1) कर्मचारी मानसशास्त्राच्या कार्याचे वर्णन करा.
 - 2) कृती मूल्यमापनाची फलिते कर्मचाऱ्यापर्यंत संप्रेषित करण्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 - 3) कार्य विश्लेषण म्हणजे काय ? कार्य विश्लेषणाचे घटक व महत्त्व विशद करा.
 - 4) व्यवस्थापकीय परिणामकारकता म्हणजे काय ? त्याचे निकष स्पष्ट करा.
4. कोणत्याही चारवर संक्षिप्त टीपा प्रत्येकी **100** शब्दात लिहा : **20**
 - 1) उपयोजिता सिद्धांताचे टीकात्मक मूल्यांकन.
 - 2) कार्य मूल्यांकनाची कार्य श्रेणी पद्धत.
 - 3) 360° कृती मूल्यमापन प्रणाली.
 - 4) असेसमेंट सेंटरची उपयोगिता
 - 5) भरती प्रक्रिया नियोजन
 - 6) एंप्लॉयमेंट रेखाचित्र.

[3608] – 305

M.A. (Semester – III) Examination, 2009
PSYCHOLOGY
(Optional) (Industrial Psychology) Gr – B
(2008 Pattern)
EP 321 : Organizational Behaviour

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Discuss the models of OB, those which are more appropriate for use in the affluent nations and justify your answer.
 - 2) Explain the sources and consequences of stress at work. Discuss various approaches to managing stress.

2. Answer **any one** in **500** words: **20**
 - 1) In the light of the job enrichment theory, describe what steps would you take to make the job an enriched one. Give suitable examples.
 - 2) Compare the strengths and weaknesses of Hersey and Blanchard's model of leadership with the path goal model.

3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) What is meant by the term 'Organizational Culture' ? Define and discuss its characteristics by giving suitable examples.
 - 2) Explain the concept of motivation in view of McClelland's theory. Suggest its applications in organisations.
 - 3) What are interpersonal conflicts ? And explain how conflicts can be resolved by negotiation procedure.
 - 4) Compare transactional leadership style with transformational leadership style.

P.T.O.

4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**:

20

- 1) Recent trends in OB.
- 2) Quality of Work life model.
- 3) Program for employee empowerment.
- 4) Formal organisational communication.
- 5) Goal setting theory.
- 6) Behavioural approach to leadership.

मराठी रूपांतर

सूचना : i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

ii) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

iii) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा :

20

- 1) प्रगत देशांमध्ये जास्त संयुक्तिक वाटणाऱ्या ओबी प्रारूपांची चर्चा करा व योग्य त्या स्पष्टीकरणासह उत्तर द्या.
- 2) कामातील तान-तणावांचे विविध स्रोत सांगा व परिणाम स्पष्ट करा. तान-तणावांचे व्यवस्थापन करण्याच्या विविध पद्धतींची चर्चा करा.

2. कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा :

20

- 1) कार्य संपन्नीकरण सिद्धांताच्या आधारे कार्य संपन्नीकरणासाठी तुम्ही कोणत्या योजना आखाल ते उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- 2) हर्से व ब्लॅणचर्ड नेतृत्व सिद्धांताची पाथ-गोल सिद्धांताशी तुलना करा व त्यांच्या बलस्थान व मर्यादांची चर्चा करा.

3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी **250** शब्दात लिहा :

20

- 1) संघटन संस्कृती म्हणजे काय ? त्यांच्या विविध वैशिष्ट्यांची व्याख्या द्या व उदाहरणासह चर्चा करा.
- 2) मॅक्लेलँडच्या सिद्धांतानुसार प्रेरणेची संकल्पना स्पष्ट करा व त्यांची संघटनेतील उपयोगिता विशद करा.
- 3) आंतरवैयक्तिक संघर्ष म्हणजे काय ? संघर्ष सोडविण्याच्या वाटा-घाटी तंत्राचा कसा उपयोग होतो ते स्पष्ट करा.
- 4) आंतरक्रियात्मक नेतृत्व शैली व रूपांतरणात्मक नेतृत्व शैली यांची तुलना करा.

4. कोणत्याही चारवर संक्षिप्त टीपा प्रत्येकी **100** शब्दात लिहा :

20

- 1) ओबी मधील उदयोन्मुख प्रवाह.
- 2) कार्य जीवन शैली गुणवत्ता प्रारूप.
- 3) कर्मचारी सबलीकरण कार्यक्रम.
- 4) औपचारिक संघटन संप्रेषण.
- 5) ध्येय निश्चिती सिद्धांत.
- 6) नेतृत्वाचा वर्तनात्मक दृष्टिकोण.

[3608] – 306

M.A. (Semester – III) Examination, 2009
PSYCHOLOGY
EP 330 :Counselling Process (Gr-c) (2008 Pattern)
(Optional) (Counselling Psychology)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

*N.B. : i) All questions are **compulsory**.
ii) All questions carry **equal** marks.*

1. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Describe work-settings and traditional activities of counsellors.
 - 2) What is “In-depth Exploration” stage of counselling ? Explain.
2. Answer **any one** in **500** words : **20**
 - 1) Discuss various ethical guidelines for counsellors.
 - 2) Describe questionnaire and interview as a techniques for human assessment.
3. Answer **any two** in **250** words **each** : **20**
 - 1) Describe the stages of counselling process in brief.
 - 2) Explain the counsellors responses leading to ineffective communication with clients.
 - 3) Discuss the guidelines for ending counselling experience in a positive way.
 - 4) Evaluate DAT as an aptitude test.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each** : **20**
 - 1) Goals of counselling.
 - 2) Elements of clients file.
 - 3) Positive Regard.
 - 4) Diagnostic tests.
 - 5) Components of effective assessment.
 - 6) Design of action plans.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

1. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा. **20**
 - 1) समुपदेशकाची पारंपरिक कार्ये व कार्यक्षेत्रे यांचे वर्णन करा.
 - 2) समुपदेशनाची 'सखोल शोध अवस्था' म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.
2. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर **500** शब्दात लिहा. **20**
 - 1) समुपदेशनाच्या नैतिक मार्गदर्शक तत्वांची चर्चा करा.
 - 2) मानवी मूल्यनिर्धारणाची प्रश्नावळी व मुलाखत ही तंत्रे वर्णन करा.
3. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी **250** शब्दात उत्तरे लिहा. **20**
 - 1) समुपदेशन प्रक्रियेतील टप्प्यांचे थोडक्यात वर्णन करा.
 - 2) सल्लार्थीशी अप्रभावी संप्रेषणाला जबाबदार असणाऱ्या समुपदेशकाच्या प्रतिक्रिया वर्णन करा.
 - 3) सकारात्मक पद्धतीने समुपदेशनाचा शेवट करण्याबाबतच्या मार्गदर्शक तत्वांची चर्चा करा.
 - 4) अभिक्षमता चाचणी म्हणून DAT या चाचणीचे मूल्यमापन करा.
4. कोणत्याही चारांवर प्रत्येकी **100** शब्दात टीपा लिहा. **20**
 - 1) समुपदेशनाची ध्येये.
 - 2) सल्लार्थीच्या फाईलमध्ये अंतर्भूत असणारे घटक.
 - 3) सकारात्मक आदर.
 - 4) निदानात्मक चाचण्या.
 - 5) प्रभावी मूल्यनिर्धारणातील घटक.
 - 6) कृति-नियोजनाचा आराखडा.

M.A. (Semester – III) Examination, 2009
PSYCHOLOGY
(2008 Pattern)
(Counselling Psychology) (Gr-C)
EP. 331 : Counselling Skills and Approaches (Optional)

Time : 3 Hours

Max. Marks : 80

N.B. : i) All questions are compulsory.
ii) All questions carry equal marks.

1. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) Discuss various techniques of empowering mind.
 - 2) Describe challenging skills in counselling.
2. Answer **any one** in **500** words. **20**
 - 1) Discuss various psychoanalytical techniques used in counselling.
 - 2) Explain various concepts in transactional analysis.
3. Answer **any two** in **250** words **each**. **20**
 - 1) What are counselling skills ? Explain.
 - 2) Discuss various listening skills used in counselling.
 - 3) What are brief theories ? Illustrate its application in school setting.
 - 4) Explain the principles of reality therapy.
4. Write short notes on **any four** in **100** words **each**. **20**
 - 1) Concept of helper
 - 2) Evaluation of person centered theory
 - 3) Types of questions used in counselling
 - 4) Kelly's Personal Construct theory
 - 5) Referral skills
 - 6) Logo therapy.

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. २०
 - १) मनाचे सबलीकरण करण्याच्या विविध तंत्रांची चर्चा करा.
 - २) समुपदेशनातील आव्हानात्मक कौशल्यांचे वर्णन करा.
२. कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ५०० शब्दात लिहा. २०
 - १) समुपदेशनात वापरल्या जाणाऱ्या मनो विश्लेषणात्मक तंत्रांची चर्चा करा.
 - २) आंतरक्रियांच्या विश्लेषणातील विविध संकल्पना स्पष्ट करा.
३. कोणत्याही दोन प्रश्नांची प्रत्येकी २५० शब्दात उत्तरे लिहा : २०
 - १) समुपदेशन कौशल्य म्हणजे काय ? स्पष्ट करा.
 - २) समुपदेशनात वापरल्या जाणाऱ्या विविध एकूण घेण्याच्या कौशल्यांची चर्चा करा.
 - ३) संक्षिप्त उपचार (brief theory) म्हणजे काय ? या पद्धतीचे शालेय क्षेत्रातील उपयोजन-सोदाहरण स्पष्ट करा.
 - ४) वास्तववादी उपचार पद्धतीची तत्त्वे स्पष्ट करा.
४. कोणत्याही चारवर टीपा प्रत्येकी १०० शब्दात लिहा. २०
 - १) सहाय्यकाची संकल्पना
 - २) व्यक्तीकेंद्रित सिद्धांताचे मूल्यमापन
 - ३) समुपदेशनात वापरल्या जाणाऱ्या प्रश्नांचे प्रकार
 - ४) केली (Kelly's) यांचा व्यक्तीगत संरचना सिद्धांत
 - ५) संदर्भ कौशल्ये
 - ६) लोगो उपचार.